

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2019.gada 10.maijā Nr.1-5/76

**Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes
priekšniekam Indulim Blīgznam**

kanc@kurzeme.vp.gov.lv

Zināšanai: **Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes
Liepājas iecirkņa priekšniekam**

Ingum Ukstiņam

ingus.ukstins@kurzeme.vp.gov.lv

*Par vizīti Liepājas iecirkņa
īslaicīgās aizturēšanas vietā*

Tiesībsarga biroja Prevencijas daļas vadītāja Liene Namniece, Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskais padomnieks Juris Siļčenko un vecākais jurists Matīss Malojlo 24.04.2019. bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Liepājas iecirkņa īslaicīgās aizturēšanas vietu (turpmāk – ĪAV). Vizītes mērķis bija apsekot vispārējos apstākļus ĪAV, veikt pārrunas ar ĪAV amatpersonām un ĪAV ievietotajām personām.

Iepriekš Tiesībsarga biroja darbinieki ĪAV apmeklēja 21.10.2014. No 2014.gada vizītes apstākļi nav īpaši uzlaboti.

Pārbaudes vizītē piedalījās Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes ĪAV amatpersona (*Uzvārds*), pārējie divi ĪAV darbinieki nebija identificējami, jo formas tērpiem nebija uzšuves ar uzvārdu, kā to paredz 10.02.2009. Ministru kabineta noteikumu Nr.137 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm formas tērpu un atšķirības zīmju aprakstu, speciālā apģērba, individuālo aizsardzības līdzekļu, ekipējuma un inventāra veidiem un to izsniegšanas normām” 1.pielikuma 17.punkts. Vēršu uzmanību, ka policijas amatpersonu identifikācijai ir īpaši svarīga preventīva loma amatpersonu vardarbības novēršanā, kā arī tā viennozīmīgi atvieglo un paātrina necilvēcīgās izturēšanās vai attieksmes izmeklēšanas gadījumos.

Vispārējie apstākļi

Ļoti pozitīvi ir vērtējams, ka ĪAV dežūrējošā maiņā ir 2 – 3 darbinieki.

ĪAV telpas Bāriņu ielā izvietotas ēkas divos stāvos – 1.stāvā un 3.stāvā. Uz 3.stāvu no iecirkņa dežūrdaļas (kas atrodas 1.stāvā) var nokļūt ar liftu.

1.stāvā notiek aizturēto personu reģistrēšana, pārmeklēšana, biometrisko datu iegūšana. Aizturēto personu apskate un fotografēšana notiek vienā telpā, kas līdz ar to neatbilst likuma prasībām par divu šādu atsevišķu telpu iekārtošanu; šajā pašā telpā tiek glabātas arī personu izņemtās un nodotās mantas. Tāpat 1.stāvā atrodas 1 procesuālo darbību veikšanas telpa (kuru izmanto kā noliktavu) un 5 pagaidu turēšanas telpas, no kurām viena tāpat kā 2014.gadā netiek izmantota. Šobrīd tā tiek izmantota kā noliktava. 1.stāvā bija arī darbinieku kabinets.

Savukārt 3.stāvā atrodas 18 kameras, 2 dušas telpas (viena ĪAV ievietotajām personām un otra ĪAV darbiniekiem), tualetes telpa, pastaigu laukums, gultas piederumu noliktava un 2 telpas ĪAV darbiniekiem (no kurām viena ir bijusī satikšanās telpa). 3.stāvā ir arī 1 procesuālo darbību veikšanas telpa, kur ir videonovērošana. Tāpat arī gaitenī darbiniekiem bija ierīkota darbavieta ar videonovērošanas monitoru. Kopumā ĪAV kamerās ir iespējams ievietot 34 personas.

Procesuālās darbības parasti tiek veiktas ārpus ĪAV telpām procesa virzītāju kabinetos. Tomēr vēlos vērst uzmanību, ka ārpus ĪAV telpām objektīvi palielinās iespējami amatpersonu vardarbības riski, kā arī ieslodzīto bēgšanas riski. Ņemot vērā minēto, aicinu procesuālās darbības ar ieslodzītajiem veikt ārpus ĪAV telpām vienīgi gadījumos, kad tās objektīvi nav iespējams veikt ĪAV telpās.

Tāpat vēl aizvien nav novērsts 2014.gadā konstatētais attiecībā uz procesuālās darbības veikšanas telpu. Proti, ka runāto telpā pa ventilācijas šahtām var dzirdēt citās telpās.

ĪAV ir 2 vienvietīgas kameras un 16 divvietīgas kameras. Administratīvi sodītas personas var tikt ievietotas pa divām personām kamerā, taču Kriminālprocesa likuma kārtībā aizturētās, apcietinātās vai notiesātās personas – pa vienai personai kamerā. Kā norādīja darbinieki, ja ir brīvas vietas, visas personas tiek turētas kamerās pa vienai (kaut arī kamerā ir divas gultas).

Vizītes diena bija saulaina un silta (gaisa temperatūra ārā bija +22°C). 2014.gada vizītes laikā attiecībā uz darbinieku posteni 3.stāvā, kas atrodas gaitenī, tika konstatēts, ka blakus esošais logs nav atverams un nelielā izmēra un atrašanās vietas dēļ nenodrošina dabisko apgaismojumu darbiniekiem. Tās vizītes laikā ĪAV darbinieki norādīja, ka ir paredzēts telpu remonts. Šīs vizītes laikā tika konstatēts, ka nekas nav mainījies. Turklāt 3.stāva gaitenī, t.sk. ĪAV darbinieka darbavietā, ir nepietiekama gaisa cirkulācija. Lai gan otrā gaiteņa galā bija atvērtas durvis uz pastaigu laukumu un postenī bija atvērta ventilācijas lūka. Kopumā 3.stāva telpās tika konstatēts, ka nav pietiekama ventilācija. Atverot pat kameras durvis, kurās nebija ievietotas personas, gaiss bija sasmacis. Turklāt bažas rada, kāda ir gaisa temperatūra ĪAV 3.stāva telpās, iestājoties siltajam laikam.

Kā jau iepriekš minēts ĪAV darbinieka 3.stāva darbavietā atrodas videonovērošanas monitors, kur tiešsaistes videorežīmā tiek novērotas ĪAV

koplietošanas telpas un kameras. ĪAV darbinieki norādīja, ka videonovērošanas kameras var atslēgt. Tomēr vizītes laikā tika konstatēts, ka nav ierīkots atsevišķs reģistrs par videonovērošanas veikšanu, kā to paredz 21.03.2017. Ministru kabineta noteikumi Nr.153 “Kārtība, kādā policija veic novērošanu, izmantojot tehniskos līdzekļus, kā arī šādas novērošanas rezultātā iegūto datu apstrādi” (turpmāk – MK noteikumi Nr.153).

Liepājas ĪAV 3.stāvā ir daļēji segts pastaigu laukums, kurā pastaigas var notikt arī sliktos laika apstākļos. Pastaigu laukumā ir ierīkots sols, kas ir pieskrūvēts pie grīdas un uzstādīta videonovērošanas ierīce. Laukums ir plašs. Pastaigu laukumā ir signālpoga. Tomēr vēl aizvien personai ar kustību traucējumiem (piemēram, riteņkrēslā) patstāvīgu nokļūšanu līdz pastaigu laukumam liedz ĪAV telpas arhitektoniskie šķēršļi (kāpnes), proti, tas nav pieejams. Kā arī kopumā tika konstatēts, ka vēl aizvien ĪAV telpas nav pielāgotas personām ar kustību traucējumiem. Lai gan uz minētajiem trūkumiem jaut tika norādīts 2014.gada tiesībsarga ziņojumā, tomēr tie joprojām nav novērsti.

Pienesumi ĪAV ir atļauti Ministru kabineta 2006.gada 11.aprīļa noteikumu Nr.289 “Noteikumi par īslaicīgās aizturēšanas vietas kamerā glabāšanai atļauto priekšmetu sarakstu” noteiktajā apjomā.

Pozitīvi, ka pēc pieprasījuma ĪAV ievietotajām personām tiek izsniegta literatūra.

Personu ievietošana ĪAV

Kā jau iepriekš minēts ĪAV tiek ievietotas personas, kuras izcieš administratīvo arestu, Kriminālprocesa likuma noteiktajā kārtībā par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu apcietinātās vai arī notiesātās personas. Kā arī aizturētās, ārzemnieki Imigrācijas likuma noteiktajā kārtībā, meklēšanā esošās apcietinātās un notiesātās personas.

No ĪAV darbinieku sniegtās informācijas izriet, ka personas, kuras ĪAV ievietotas Kriminālprocesa likuma noteiktajā kārtībā, ĪAV atrodas īslaicīgi, t.i., vidēji 2-4 diennaktis. No ierakstiem žurnālā divos gadījumos konstatēts, ka uzturēšanās ilgums ir pat 13 diennaktis – kas nav pieļaujami. Turklāt konvojs ir reizi nedēļā. Uzsveru, ka no cilvēktiesību viedokļa personas atrašanās laikam ĪAV vajadzētu būt minimālam, un attiecībā uz apcietinātajām un notiesātajām personām, kas ĪAV ir ievietotas procesuālo darbību veikšanai, atrašanās laiku vajadzētu maksimāli ierobežot līdz 7 darba dienām.

Savukārt personas, kuras ĪAV ievietotas saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu, ĪAV atrodas līdz 15 diennaktīm.

Sākotnējās darbības ar aizturēto personu tiek veiktas ēkas 1.stāvā. Tika norādīts, ka maiņās strādā arī sievietes, tāpēc ar pretējā dzimuma personas pārmeklēšanu problēmas neesot.

Konstatējot personai miesas bojājumus, vai, ja persona izsaka sūdzību par veselības stāvokli, tiek izsaukta neatliekamā medicīniskās palīdzības brigāde. Nepieciešamības gadījumā aizturēto personu konvojē uz slimnīcu. Vizītes dienā viena ĪAV ievietotā persona atradās slimnīcā.

Ja personai nepieciešami tulka pakalpojumi, ĪAV darbinieki to izsauc. Tomēr tas notiek ļoti reti, jo pārsvarā ievietotās personas spēj komunicēt gan angļu valodā, gan krievu valodā.

Persona pirms ievietošanas kamerā tiek aicināta iepazīties ar iekšējās kārtības noteikumiem un parakstīties par to atsevišķā žurnālā. Pozitīvi, ka personām ir izstrādāta individuālā karte, kurā fiksē dušas apmeklējumu, pastaigas, ēdināšanu utt.

Ievietojot personu kamerā, personai tiek izsniegts matracis un sega, kā arī higiēnas līdzekļi. Lai gan Aizturēto personu turēšanas kārtības likums neparedz pienākumu ieslodzītajam personām izsniegt spilvenu un palagu, tomēr vairākās apmeklētajās ĪAV Tiesībsarga biroja darbinieki ar gandarījumu konstatēja, ka minētie priekšmeti tiek izsniegti. No cilvēktiesību viedokļa raugoties, minētā rīcība viennozīmīgi norāda uz vēlmi mazināt ciešanas, kuras personai rodas tiesību uz brīvību ierobežošanas rezultātā. Ņemot vērā minēto, aicinu nodrošināt un izsniegt arī palagu un spilvenu ĪAV ieviejamajām personām, ja nepastāv objektīvi iemesli uzskatīt, ka tas apdraud konkrētas ievietotās personas vai citu personu drošību.

Kameras

Tāpat kā 2014.gadā, arī šajā vizītē tika konstatēts, ka:

- Vienvietīgajās kamerās atrodas viena gulta, savukārt divvietīgajās kamerās divas vienvietīgās gultas.
- Kameru dzīvojamā platība ir aptuveni 6 – 8 m². Kameru kopējā platība ir lielāka, tomēr ievērojamu tās daļu aizņem no telpas norobežots sanitārais mezgls, kā rezultātā dzīvošanai piemērotā platība ir uzskatāma par nepietiekamu divu personu ievietošanai. Turklāt kā jau iepriekš minēts kameras šobrīd nav piemērotas, lai tajās ievietotu personas ar kustību traucējumiem (piemēram, kameras nav tehniski pielāgotas personām ar kustību traucējumiem, durvju aile nav pietiekami plata, lai persona riteņkrēslā patstāvīgi iebrauktu kamerā, kā arī kameru lielums un tajās esošo labierīcību lielums nepieļauj pat varbūtību, ka tās būtu pieejamas personām riteņkrēslā).
- Visās kamerās ir pie sienas piestiprināts galds. Kamerās nav plauktiņu, kas ir pretrunā ar Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 7.panta piektās daļas 3.punkta prasībām.
- Atšķirībā no 2014.gada, šajā vizītē tika konstatēts, ka kamerās ir pie grīdas piestiprināts solis. Katrā kamerā pa vienam solam, kas ir novietots pie gultas. Tomēr, neskatoties uz to, vēl aizvien uzskatāms, ka vienvietīgajās kamerās galda attālums gan no gultas, gan no sola ir pārāk liels, lai varētu apsēsties un pilnvērtīgi paēst pie galda. Tāda pati situācija ir divvietīgajās kamerās – pie galda paēst var tikai viena aizturētā persona, kurai galds atrodas tieši pie gultas. Tādējādi Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma prasības par sola ierīkošanu ir izpildītas formāli, jo tas nenodrošina personām iespēju ieturēt maltīti pie galda.

- Katrā kamerā ir ūdensvadāms pieslēgts sanitārais mezgls, kas no pārējās telpas ir norobežots ar konstrukciju, kura nodrošina, ka ievietotā persona sanitārā mezgla apmeklēšanas laikā ir aizklāta citu personu skatam tādā mērā, lai garantētu viņa privātuma aizsardzību.
- Kameru iekšpusē logiem priekšā ir uzstādītas metāla restes. Savukārt no ārpuses logi apskatītajās kamerās ir daļēji aizklāti ar “žalūzijām”. Ņemot vērā to, ka logu izmērs ir neliels, un tie ir daļēji aizklāti, turklāt tiem priekšā ir norobežots sanitārais mezgls, dabīgais apgaismojums kamerās ir nepietiekams lasīšanai.
- ĪAV kamerās mākslīgais apgaismojums uzskatāms par pietiekamu.
- Vēl aizvien kamerās nav ierīkotas Aizturēto personu turēšanas kārtības likumā paredzētās signālpogas darbinieku izsaukšanai. Tādējādi, lai gan ĪAV kamerās ir uzstādītas videonovērošanas ierīces, tomēr amatpersona, veicot dienesta pienākumus, var neatrasties pie monitora. Turklāt vairums no kamerām atrodas arī ārpus ĪAV darbavietā esošās amatpersonas redzamības zonas. Līdz ar to kamerās būtu nepieciešams ierīkot signālpogas policijas amatpersonas izsaukšanai, tādējādi nodrošinot Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 7.panta piektās daļas 4.punktā noteikto prasību.
- Informācija par aizturētā tiesībām kamerās netiek izvietota. Izraksti no Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma (trijās valodās) ir izvietoti ĪAV gaitenī pie sienas. Diemžēl šie izraksti neatspoguļo aktuālo Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 5.panta redakciju. Tāpat šāda izvietojuma lietderība ir apšaubāma, jo tie faktiski (vairumā gadījumu) nav pieejami ĪAV ievietotajām personām, uz ko jau tika norādīts iepriekšējo vizīšu laikā.

Higiēna

Vizītes laikā amatpersonas paskaidroja, ka ĪAV uzkopšana tiek veikta katru dienu. Lai gan ĪAV telpas visumā bija tīras, tomēr sanitārie mezgli kamerās un mazgāšanās telpa radīja šaubas par regulāru un rūpīgu to kopšanu, kā to paredz Ministru kabineta 2016.gada 16.novembra noteikumi Nr.726 “Higiēnas prasības īslaicīgās aizturēšanas vietā” (turpmāk – MK noteikumi Nr.726). Minēto noteikumu 2., 5. un 12.punkts paredz, ka “katra īslaicīgās aizturēšanas vietas telpa un tās aprīkojums tiek uzturēts tīrs un darba kārtībā. Īslaicīgās aizturēšanas vietas grīdas seguma mitro uzkopšanu veic atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā reizi dienā, lietojot mazgāšanas līdzekļus, bet mazgāšanās telpās, tualetēs un sanitārajos mezglos – lietojot dezinfekcijas līdzekļus. Sanitārā aprīkojuma mitro tīrīšanu un dezinficēšanu veic reizi dienā”. Turklāt no telpu uzkopšanas grafika aprīļa mēnesim bija redzams, ka telpas ir uzkopas 01.04.2019. (plkst.14.¹⁰), 02.04.2019. (plkst.12.¹⁰), 03.04.2019. (plkst.12.⁵⁵), 04.04.2019. (plkst.12.⁵⁰), 05.04.2019. (plkst.12.³⁰), 06.04.2019. (plkst.8.⁰⁰), 08.04.2019. (plkst.13.²⁵), 09.04.2019. (plkst.12.²⁰), 10.04.2019. (plkst.13.⁰⁰), 11.04.2019. (plkst.12.⁵⁰), 12.04.2019. (plkst.12.³⁰),

13.04.2019. (plkst.8.⁰⁰), 15.04.2019. (plkst.13.¹⁵), 16.04.2019. (plkst.13.²⁰), 17.04.2019. (plkst.12.³⁰), 18.04.2019. (plkst.11.⁴⁵), 20.04.2019. (plkst.8.⁰⁰), 22.04.2019. (plkst.8.³⁰), 23.04.2019. (plkst.13.³⁰), 24.04.2019. (plkst.13.¹⁰). Līdz ar to secināms, ka Liepājas ĪAV netiek nodrošinātas Noteikumu Nr.726 prasības.

Tāpat netika konstatēts apskatītajās kamerās un dušas telpā, ka mazgāšanās un tualetes telpā būtu novietots ar vāku aizveramas atkritumu tvertnes, kā to paredz MK noteikumu Nr.726 8.punkts.

Dušu var apmeklēt reizi dienā. Tomēr personai ir jābūt līdzī dvielim, lai pēc dušas noslaucītos.

Arī vizītes laikā apskatītās mazgāšanās telpas plānojums nav piemērots personām ar kustību traucējumiem un personām, kuras pārvietojas riteņkrēslā.

Ēdināšana

ĪAV ievietoto personu ēdināšanu nodrošina komersants, ar kuru noslēgts līgums. Amatpersonas norādīja, ka ēdiens tiek izsniegts trīs reizes dienā un vienu reizi dienā tiek nodrošināts arī siltais ēdiens, tā daudzums pietiekams un kvalitāte esot laba. Ēdienu atved uz ĪAV jau gatavu, iepakotu vienreiz lietojamajos traukos. Arī no intervētajām personām sūdzību par ēdiena kvalitāti un daudzumu nebija. Pozitīvi, ka pēc pieprasījuma nodrošina ar karsto ūdeni.

Pagaidu turēšanas telpas

Pagaidu aizturēšanas telpas platība ir aptuveni 4-5 m², tajā atrodas viena gulta bez matrača un segas. Telpā ir stikla pakešu logs ar restēm no iekšpuses, ir mākslīgais apgaismojums. Šajās pagaidu turēšanas telpā personas ievieto uz laiku līdz 4 stundām.

Apkopojot iepriekš minēto, aicinu:

1. Nodrošināt ĪAV telpu iekārtošanu atbilstoši Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2.panta prasībām.
2. Nodrošināt, ka procesuālās darbības ar ĪAV ievietotajām personām notiktu ĪAV telpās, izņemot, ja pastāv objektīva nepieciešamība tās veikt ārpus tām.
3. Veikt nepieciešamos pasākumus, lai novērstu procesuālo darbību veikšanas telpā veikto darbību dzirdamību citās ĪAV telpās.
4. Nodrošināt pienācīgus darba apstākļus ĪAV darbiniekiem, īpašu uzmanību pievēršot dabiskajam apgaismojumam un ventilācijai.
5. Nodrošināt pienācīgu mākslīgās ventilācijas sistēmas darbību visās ĪAV 3.stāva telpās.
6. Nodrošināt, ka tiek ievērotas MK noteikumu Nr.153 prasības par videonovērošanu.

7. Nodrošināt ĪAV atbilstību vides pieejamības prasībām.
8. Nodrošināt, ka personas ĪAV uzturas maksimāli īsu laika periodu, un attiecībā uz apcietinātajiem un notiesātajiem, kas ievietoti procesuālo darbību veikšanas ietvaros, ne ilgāk kā septiņas darba dienas.
9. Nodrošināt Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 7.pantā minēto kameras dzīvojamo platību atkarībā no kamerā ievietoto personu skaita.
10. Nodrošināt kameras aprīkojumu atbilstoši Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 7.pantā norādītajām prasībām.
11. Nodrošināt iespēju visām ĪAV ievietotajām personām ieturēt maltīti pienācīgos apstākļos pie galda.
12. Ņemot vērā dabiskā apgaismojuma nozīmi, kameru atrašanos ēkas trešajā stāvā, kā arī to, ka logiem ir uzstādītas arī restes, demontēt metāla drošības konstrukcijas „žalūzijas”.
13. Nodrošināt, ka ĪAV darbinieki darbā izmanto aktuālās normatīvo aktu redakcijas, kas attiecas uz ĪAV darbību.
14. Nodrošināt Noteikumu Nr.726 ievērošanu un veikt regulāru ĪAV telpu uzkopi un tīrīšanu, kā arī nodrošināt šo noteikumu 8.punktā minētās prasības attiecībā uz atkritumu tvertnēm.

Aicinu izvērtēt un ievērot sniegtās rekomendācijas, kā arī mēneša laikā no šī dokumenta saņemšanas brīža informēt par veiktajām darbībām. Pateicos par vizītes laikā amatpersonu sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogs